

СЕКЦІЯ 2. ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ВИХОВАННЯ

УДК 373.2.015.31

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2021-97-3>**ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ
ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ
В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Гевко Оксана Іанівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Дрогобицький педагогічний університет імені Івана Франка
hevko.ohana@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9051-6021

Савченко Людмила Леонідівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
*Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради*
savchenkoluda1970@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5378-4078

Метою роботи є визначення педагогічних умов формування творчих здібностей у старших дошкільників в умовах закладу дошкільної освіти.

Методи. Виокремлено основні ознаки творчості, які включають здатність дошкільника створювати нове, продукувати нестандартні, оригінальні думки та ідеї у власній діяльності та спілкуванні, виявляти варіативність, гнучкість та самостійність мислення.

Обґрунтовано критерії наявності творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку, серед яких виділено активність, ініціативність старших дошкільників у мисленні, діяльності, спілкуванні; наявність певних нахилів, здібностей, інтересів, творчої уяви; евристичність; творчу уяву; достатній рівень життєвої компетентності; гнучкість мислення; самостійність, ініціативність, наявність творчого потенціалу, активність, спрямованість, імпровізаційність.

Виділено та обґрунтовано: низький (низька здатність креативності до відтворення довколишньої реальності; неспроможність генерувати щось нове, що містить самобутні новації, концептуальні плани; безініціативність, нездатність варіативно урізноманітнювати, впроваджувати та реалізувати певні предмети чи знання; неспроможність самостійно виконувати завдання), середній (нестабільність щодо можливостей генерувати інноваційні замисли, здійснювати нестандартний вибір шляхів вирішення завдань; спроможність варіативно урізноманітнювати, впроваджувати та реалізувати певні предмети чи знання; періодична некомпетентність у разі нестандартного застосування набутого досвіду; здатність фантазувати зі створенням нових образів; нестійкість виявлення ініціативи в інтелектуально-діяльнісних проявах у розв'язанні певної проблеми, задачі чи завдання; необхідність у незначній допомозі дорослого чи однолітків) та високий (здатність винаходити власну систему правил розв'язання нестандартної ситуації; мовленнєво-ситуаційне вирішення; вирішення нестандартних задач; спроможність до продукування незвичайних та фантастичних образів; самостійне здійснення реалізації завдань; формування власної моделі втілення рішень та поведінки у суспільстві; застосування набутих знань, умінь та навичок у нестандартних ситуаціях) рівні творчих здібностей старших дошкільників.

Результатами та науковою новизною є те, що у статті виділено та обґрунтовано психолого-педагогічні чинники, педагогічні умови розвитку творчих здібностей старших дошкільників та окреслено програму дій у освітньо-виховному процесі закладу дошкільної освіти. Аргументовано педагогічні інструменти для реалізації завдань з упровадження технології розвитку творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку та визначено форми занять (заняття-фантазування, заняття-імпровізація, ігрове заняття, заняття-подорожування, пошуково-дослідницьке заняття, заняття-«казкова інтерпретація», заняття-зустріч, пригодницьке заняття, заняття з елементами урочистості або святкування тощо); репродуктивні, інформаційно-рецептивні, ігрові, пошукові методи та прийоми роботи на заняттях у закладах дошкільної освіти.

Висновки. Обґрунтовано необхідність включення дітей старшого дошкільного віку в усі види творчої діяльності (в ігри, заняття з логіко-математичного, мовленнєвого, спортивно-оздоровчого розвитку,

різні види мистецтва, в розв'язання творчих завдань), налагодження партнерської взаємодії у закладі дошкільної освіти для формування творчих здібностей старших дошкільників.

Ключові слова: *творчість, творчі здібності, старші дошкільники, діти старшого дошкільного віку, вихователі, педагоги дошкільної освіти, заклади дошкільної освіти.*

PEDAGOGICAL ASPECTS OF FORMATION OF CREATIVE ABILITIES IN SENIOR PRESCHOOL CHILDREN IN THE CONDITIONS OF PRESCHOOL EDUCATION INSTITUTION

Hevko Oksana Ianiivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Preschool
Education

Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University

hevko.ohana@gmail.com
orcid.org/0000-0002-9051-6021

Savchenko Liudmyla Leonidivna,
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Theory
and Methods of Preschool Education

*Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy"
Kharkiv Regional Council*

savchenkoluda1970@gmail.com
orcid.org/0000-0002-5378-4078

The purpose of the work is to determine the pedagogical conditions for the formation of creative abilities in senior preschoolers in the conditions of preschool education.

Methods: the main features of creativity are singled out, which include the ability of a preschooler to create something new, to produce non-standard, original thoughts and ideas in their own activities and communication, to show variability, flexibility and independence of thinking.

The criteria of existence of creative abilities of children of senior preschool age are substantiated, among which activity, initiative of senior preschoolers in thinking, activity, communication is allocated; the presence of certain inclinations, abilities, interests, creative imagination; heuristics; imagination; sufficient level of life competence; flexibility of thinking; independence, initiative, the presence of creative potential, activity, focus, improvisation.

Highlighted and substantiated: low (low ability of creativity to reproduce the surrounding reality; inability to generate something new that contains original innovations, conceptual plans; lack of initiative, inability to variably diversify, implement and implement certain subjects or knowledge; inability to perform tasks independently), medium (instability in terms of opportunities to generate innovative ideas, to make non-standard choice of ways to solve problems; the ability to variably diversify, implement and implement certain objects or knowledge; periodic incompetence in non-standard application of experience; the ability to fantasize with new images; manifestations in solving a particular problem, task or task; the need for little help from an adult or peers), and high (ability to invent your own system of rules for solving an unusual situation; speech-situational solution; solving non-standard problems; ability to produce unusual and fantastic images; independent implementation of tasks; formation of own model of implementation of decisions and behavior in society; application of acquired knowledge, skills and abilities in non-standard situations) levels of creative abilities of senior preschoolers.

The results and scientific novelty are that the article highlights and substantiates the psychological and pedagogical factors, pedagogical conditions for the development of creative abilities of older preschoolers and outlines the program of actions in the educational process of preschool education.

Pedagogical tools for realization of tasks on introduction of technology of development of creative abilities of children of senior preschool age are argued and forms of employment (fantasy classes, improvisation classes, game classes, travel classes, research classes, "fairy-tale interpretation" classes, meeting classes, adventure classes, classes with elements of celebration or celebration, etc.); reproductive, information-receptive, game, search methods and methods of work in classes in preschool education.

Conclusions. Substantiated the need to include older preschool children in all types of creative activities (games, classes in logic and mathematics, speech, sports and health development, various arts, in solving creative problems, establishing partnerships in preschool education for formation of creative abilities of senior preschoolers.

Key words: *creativity, creative abilities, senior preschoolers, children of senior preschool age, educators, teachers of preschool education, preschool institutions.*

Вступ. Сучасний інтенсивний розвиток та перспективні соціально-освітні спрямування на формування творчого молодого покоління потребують інноваційних змін у всіх освітніх закладах, зокрема, й у закладах дошкільної освіти, де фундаменталізується започаткування творчих здібностей особистості, її інтелектуального розвитку, становлення духовно-моральних рис, творчого зростання.

Сучасний розвиток суспільства спрямовує дошкільний ступінь освіти в Україні на формування інтелектуальних, фізіологічних особистісних якостей, на всебічний розвиток кожного індивіда, його духовно-моральне становлення, пізнанняву активізацію. Концептуальним підґрунтям дошкільної освіти є залучення молодого покоління до активізації творчості у життєвих реальностях, утвердження власної творчої позиції, потреба удосконалення власного досвіду через транскрипцію діяльності інших людей, індивідуальна реалізація власних потреб, нахилів та уподобань через творче перетворення світу та спілкування у ньому. «Особливістю сучасних технологій дошкільної освіти є формування у дошкільників творчого ставлення до життя, активізація їхнього особистісного потенціалу, розвиток творчої уяви, мислення, самовияву та самовираження» (Кононко, 2003: 17).

Найяскравішим проявом творчості є: здатність дитини дошкільного віку діяти по-іншому, генерувати щось нове, що містить інноваційність в ідеях та ході мислення, способах діяльності, виготовлення виробів; виявлення варіативності, гнучкості та самостійності мислення; спроможність виконувати навчально-виховні завдання; прагнення до перетворення навколишньої дійсності, власної досконалості, оригінальність у підбиранні варіативних розв'язків проблем; задіявання до різноманітних видів навчання та роботи, відхиляючись від шаблонів; здатність створювати та застосовувати нестандартні рішення у спілкуванні з оточуючими людьми.

Творчий розвиток особистості на сучасному етапі освітнього розвитку, зокрема дошкільника, набуває особливого значення, адже включає формування інтелектуальних та творчих здібностей дитини, розвиток її обдарованості, перспективне планування якого детально витлумачене у нормативно-правових документах освітніх закладів, зокрема, що стосуються вітчизняної сфери дошкільля. У Базовому компоненті дошкільної освіти зосереджений акцент на необхідності розвитку творчості, задатків та талантів у дітей дошкільного віку, формування в них загальнолюдської

культури, самостійності, естетичних смаків та почуття, зворушення та захоплення навколишнім середовищем, мистецтвом, елементарних художніх, інтелектуальних діяльнісних навичок. Результативність творчої діяльності дітей дошкільного віку може виявлятися у виготовленні певних виробів, напрямках та способах прояву творчості у різноманітних видах їхньої діяльності, нестандартному опануванні та узагальненні практичного досвіду, їх здатності емоційно сприймати довколишній світ, базуючись на особистісних та загальнолюдських ціннісних орієнтаціях, потребі досягати позитивних результатів у власній та спільній діяльності у колективі, потребі залучатися до мистецьких, образотворчих, декоративно-ужиткових, музичних, хореографічно-танцювальних та інтелектуально-логічних видів діяльності.

Реалізація такого процесу має включати розвиток особистості, готової до творчого перетворення різних сфер соціального життя.

Умовами різнобічного творчого розвитку дошкільника має бути широке розгортання та збагачення специфічно дитячих форм діяльності: ігрової, комунікативної, практичної, зображувальної, образотворчої.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Необхідність формування творчих здібностей у молоді особистості, зокрема, дошкільного віку, яка ґрунтується на педагогічній підтримці як особливості діяльності педагога, розглянуто у дослідженнях науковців, педагогів, психологів Е. Воронцової, Л. Виготського, О. Газман, Н. Іванової, А. Маслоу, Т. Мерцалової, С. Полякової, Т. Рогальнової, К. Холодної, І. Якіманської та інших.

Сучасні науковці, педагоги, психологи у трактуванні поняття «творчість» визначають його сутність через: створення нових форм та підходів до людської активності, виконання особистістю перетворювальної функції або суттєву зміну у змісті, структурі, порядку (В. Дружинін, О. Матюшкін); діяльнісне включення людини у суспільну діяльність, де вона здатна проявляти нові способи діяльності та матеріально-духовні відношення до різних форм діяльності, удосконалюючи при цьому власні здібності, таланти, риси, уподобання (Л. Виготський, В. Моляко, О. Тихомиров). Під креативністю науковці також розуміють здібність доповнювати новими елементами або й оновлювати та змінювати наявний досвід, впроваджувати потік оригінальних ідей у перспективу вирішення проблемних спрямувань, усвідомлювати недоліки, суперечності.

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні педагогічних умов формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку.

Розділ 1. Критеріями наявності творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку є: активність, ініціативність особистості дошкільника у мисленні, діяльності, спілкуванні; наявність певних нахилів, здібностей, інтересів, творчої уяви; винахідливість (здатність вияву нестандартних властивостей та якостей, а також способів та варіантів для вирішення раніше відомих завдань); творча уява (уміння специфічно відтворювати довколишнє середовище, нестандартність світовідображень, побудова нового образного мислення, ґрунтуючись на власному досвіді, досягненні, емоційно-вольова сфера, судження та уявлення); достатній рівень життєвої компетентності; гнучкість мислення (уміння різноваріантно здійснювати підходи до вирішення проблем); самостійність (здатність до творчої діяльності без сторонньої підказки чи допомоги); небайдуже ставлення до природного та соціального оточення, здатність сприймати, переживати, виготовляти нові вироби, конструювати, вирішувати завдання або творчо здійснювати іншу діяльність, приймаючи нестандартні рішення, насолоджуватися процесом та результатами власної діяльності. Креативна особистість відрізняється умінням нестандартно мислити, активізуватися, проявляти ініціативу, використовуючи при цьому власні творчі потенціальні задатки та можливості, фантазувати, проявляти імпровізацію та ініціативу.

Творчі здібності старших дошкільників здатні виявлятися на трьох ступенях (низькому, середньому, високому). Високий рівень розвитку творчих здібностей вміщує такі прояви творчості старших дошкільників, які передбачають компетентності та творчий прояв у вирішенні нестандартної ситуації; мовленнєво-ситуаційне вирішення; розв'язування раніше не вирішуваних задач; уміння імпровізаційно генерувати чудернацькі вигадані образи, якими дошкільник ще досі не оперував; самостійна реалізація завдань; формування власної моделі втілення рішень та поведінки у суспільстві; використання набутого практично-дієвого досвіду у незвичних умовах. До середнього рівня належать такі прояви творчих здібностей, які визначені нестійкістю творчих можливостей дитини у впровадженні самобутніх власних ідей у концептуальні вирішення, нездатність до імпровізаційності; необізнаність у різноваріантності способів діяльності чи вирішення певних проблем; неспромож-

ність нестандартно застосовувати набуті у попередньому досвіді дитини знання, уміння та навички залежно від певної ситуації; спроможність створювати фантастичні, незвичні образи із відносною їх новизною; нестійкістю виявлення ініціативи в інтелектуально-діяльнісних проявах у розв'язанні певної проблеми, задачі чи завдання; виконання власної діяльності із введенням новацій за незначного сприяння оточуючих людей. Низький рівень прояву творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку визначається обмеженими можливостями творчо перетворювати навколишнє середовище; неспроможністю дошкільників генерувати новітні рішення або способи їх досягнення; безініціативністю, невмінням варіативно підходити до використання різноманітних способів та шляхів досягнення кінцевої мети; слабким проявом ініціативи вносити щось своє, творче у вирішення проблеми; невмінням самостійно виконувати завдання без чужої-небудь допомоги, зокрема, вихователя.

Розділ 2. Результативність апробування «технології формування творчих здібностей дітей дошкільного віку» визначається вирішенням педагогічних умов (Гевко, 2019: 95–100), яких ми рекомендуємо дотримуватися педагогам дошкільної освіти для творчого розвитку старших дошкільників:

- здійснення якомога раніше впливу на інтелектуальний розвиток дітей;
- фізично-технологічне вправлення вихованців;
- створення комфортного психологічного середовища, що налагоджує сприймання та спілкування дітей старшого дошкільного віку;
- стимулювання педагогами до виявлення дошкільниками творчих здібностей;
- організація пошуково-дослідницької діяльності старших дошкільників, спостережень, експериментальної роботи;
- залучення дітей до діалогічного творчого спілкування як між педагогами та дошкільниками, так і між самими дітьми;
- організація в освітньому процесі під час занять, ігрової діяльності різноманітних нестандартних ситуацій та спостереження за реакцією дітей та можливостями пошуку шляхів вирішення проблем;
- введення в навчально-виховний процес інтегрованих творчих завдань;
- демократизація навчально-виховного процесу у всіх напрямках: у напрямі регламентованості занять, позазаняттєвої діяльності, дозвілля, виборі видів та способів діяльності, їх тривалості, зміни, урізноманітнення, введення нових елементів та черговості видів діяльності;

– доброзичлива допомога чи підказка за умови потреби у цьому певного дошкільника чи цілої групи;

– впровадження спеціальної роботи з батьками, спрямованої на підвищення їхньої обізнаності в активізації творчого розвитку дошкільників в умовах сімейного виховання;

– інноваційність методів, які активізують продукування компетентісного партнерського підходу до співпраці педагогічного колективу та батьків у напрямі творчого розвитку старших дошкільнят: індивідуальні бесіди та розмови, проведення обміну досвідом за «круглим столом», консультування у проблемних питаннях, тренінгова робота, організація дискусій, конференцій, конкурсів творчих методів, організація спільних ранків, свят із дітьми старшого дошкільного віку;

– впровадження інноваційних форм роботи як із дітьми старшого дошкільного віку, так і з їхніми батьками;

– творча інтерпретація організації та проведення ігор, залучення дітей до фантазування, зміни ролей та перебігу подій;

– комунікативне включення дитини старшого дошкільного віку у різні види діяльності: театралізація, інсценізація, діалогічне обговорення, «дерево рішень», інноваційність розмов «відкритого мікрофона»;

– розкриття у вихованців старших груп творчих задатків та стимулювання дітей до захоплення різноманітними видами мистецтва, розвиток творчих здібностей у певному (певних) напрямках;

– цілеспрямоване створення виховних ситуацій та пропонування старшим дошкільникам самостійно здійснювати пошук виходу з них;

– розкриття дітям розуміння ними власних внутрішніх психологічних станів та задоволення від власного творчого самовдосконалення та застосування творчих проявів у звичних ситуаціях.

Продукування творчих здібностей у вихованців старших груп закладів дошкільної освіти відбуватиметься за впровадження в освітньому процесі педагогами інноваційної платформи садка:

– введення в освітній процес систематизованого комплексу занять, навчально-виховних заходів, позазаняттєвої та дозвілєвої діяльності, спрямованих на формування у старших дошкільників творчих здібностей, удосконалення мисленневих процесів та можливостей творчих проявів як у спілкуванні, так і в діяльності;

– інтегрування та взаємодоповнення міждисциплінарних впливів на старших

дошкільників та розвиток у дітей логічного, комунікативного, математичного, просторового мислення та уяви;

– розвиток у старших дошкільників художніх, театральних, хореографічних творчих здібностей, застосовуючи при цьому завдання творчого характеру;

– розкриття особливостей та краси природного середовища та навчання його творчого сприймання;

– залучення старших дошкільнят у різні види ігрової діяльності (сюжетно-рольові, інтелектуальні, предметно-дидактичні, театралізовані ігри, забави), де діти мають змогу розвинути та поліпшити власні творчі здібності;

– впровадження в освітній процес творчих завдань, ігрових та комп'ютерних технологій;

– самоосвіта педагогів у застосуванні інновацій у напрямі розвитку творчих здібностей як у старших дошкільнят, так і у вихователів;

– педагогізація батьківських знань щодо творчого розвитку їхніх дітей.

Ми з'ясували, що психолого-педагогічними складниками розвитку творчих здібностей є (Гевко, 2020: 38–44): *внутрішні* (виявлення вихованцями цікавості та потреби вносити зміни у власну діяльність та в оточуючу реальність, фантазування та придумування чогось нового, незалежного від стереотипів та досвіду старших дошкільників; створення педагогами старшим дошкільникам умов для нестандартного вияву власних творчих здібностей у вирішенні проблематичних ситуацій чи у власній повсякденній діяльності; стимулювання вихователями мотивацій та потреб виражати внутрішнє сприймання через творчі прояви та творчу діяльність; потреба старшого дошкільника переосмислювати стандартизовані, звичні способи та методи діяльності, функціональні особливості об'єктів та речей та внесення своєї майстерності та творчих ідей у їх перетворення чи удосконалення) *та зовнішні* (потреба у соціалізації та виявленні творчості у спілкуванні; необхідність розуміння потреб старшого дошкільника іншими людьми: дорослими та однолітками; психологічному супроводі педагогами, батьками творчого удосконалення дитини; створення сприятливої психолого-емоційної атмосфери у закладі дошкільної освіти, в родині; компетентність вихователів, батьків з проблем формування творчих здібностей старших дошкільників) *та освітні* (побудова творчого, художньо-естетичного та інтелектуального освітнього середовища; систематичне підвищення творчого потенціалу фахівця дошкільця).

Дієвою та перспективною в прояві та удосконаленні творчих здібностей старших дошкільників є діяльнісно-стимулювальний підхід, який включає дотримання педагогічних умов та комплексну програму формування творчих здібностей, ініціювання евристичності у пошуково-дослідницькій діяльності вихованців та прояву творчих здібностей (організація розвиваючих інтригуючих моментів на заняттях та у позаза-няттєвій діяльності у закладі дошкільної освіти, спостережень, бесід та застосування творчих ситуаційних змін і урізноманітнення видів діяльності дітей старшого дошкільного віку); ініціалізація платформ життєдіяльності у зовнішній інтерпретації щодо стимулювання інтенсифікації формування творчих здібностей (налагодження партнерської взаємодії з родинами вихованців старшої групи ЗДО з напрямним орієнтуванням, яке передбачатиме вдосконалення та педагогізацію батьківських знань та компетентності щодо розвитку та удосконалення творчих здібностей дошкільників у домашніх обставинах та творче самовдосконалення членів педагогічного колективу щодо широкого запровадження інновацій для творчого розвитку дітей старшого дошкільного віку).

Ефективність процесу формування творчих здібностей вихованців закладів дошкільної освіти покращуватиметься, якщо активізуватиметься:

- створення сприятливого розвивального середовища для діяльності старших дошкільників;
- впровадження інноваційних освітніх технологій;
- спільний контакт з однолітками;
- виявлення та поглиблене формування творчих здібностей дошкільнят за індивідуальними програмами розвитку;
- правильний добір вправлянь, завдань та ігрових ситуацій;
- організаційна діяльність старших дошкільнят у гуртках за нахилами та уподобаннями (художньо-образотворчих, музичних, хореографічних, театраль-но-драматичних, логіко-математичних, комп'ютерних, мовно-розвиткових (рідна та іноземні мови, література, мистецтво, поезія тощо);
- урізноманітнення оснащення груп та організація спеціалізованих куточків (центрів) за різними напрямками з можливістю реалізації особистих нахилів та уподобань старших дошкільників;
- активізація розумово-творчої діяльності старших дошкільників через впровадження в освітній процес (в межах заняттєвої та позаза-няттєвої діяльності);

– детермінування реалізації індивідуальних творчих задатків у здібності кожного старшого дошкільника;

– синхронізація освітньої діяльності закладів дошкільної освіти з інтересами та можливостями сім'ї для творчої сформованості дітей старшого дошкільного віку;

– систематичність спостережень, що здійснюються педагогічним колективом, та стимулювання стосовно цього творчої діяльності старших дошкільників за їхніми інтересами, запитамі, талантами та нахилами.

Ми рекомендуємо педагогам увесь навчально-виховний процес збагачувати інноваційністю для формування творчих здібностей вихованців старшого дошкільного віку, використовуючи системне об'єднання змісту, методів та композиційних основ структурування заняттєвої та позаза-няттєвої роботи, створюючи розвиваюче середовище, гармоніювати спілкування між усіма учасниками освітнього простору, що стимулюватимуть дошкільників нестандартно мислити, фантазувати, діяти варіативно, застосовуючи власні ідеї та думки.

Ми аргументували педагогічні інструменти для апробації завдань з використанням технології формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку та визначили форми занять (заняття-фантазування, заняття-імпровізація, пригодницьке заняття, ігрове заняття, заняття-подорожування, пошуково-дослідницьке заняття, заняття-«казкова інтерпретація», заняття-зустріч, стратегічне заняття, заняття з елементами урочистості або святкування тощо).

Також для формування творчих здібностей ми рекомендуємо генеративні, інформаційно-результативні, ігрові, пошуково-дослідницькі методи та прийоми роботи на заняттях у закладах дошкільної освіти. Ми пропонуємо педагогам ігри (вправи, ситуації) під час освітнього процесу інтегрувати з різними арт-засобами (словом, різними видами і жанрами мистецтва, кольором, лінією тощо) і в такий спосіб мотивувати старших дошкільників у навчально-виховному процесі до фантазування, асоціювання, спонукати їх до проведення досліджень, імпровізації, інтерпретації тощо.

Для плекання у дошкільників старшої групи закладу дошкільної освіти творчих здібностей ми пропонуємо у навчально-виховній діяльності старших дошкільників використовувати творче доповнення (використання нової, нестандартної дії або елемента до стандартного, уже відомого досвіду або виду діяльності); незвичне творче застосування (впровадження

певної евристичної, незвичної та оригінальної альтернативи); творчу модифікацію (перетворення з урахуванням інтересів, можливостей та потреб самого дошкільника); творчу інтеграцію (об'єднання різних деталей, елементів або істотних властивостей та характеристик у нове утворення); творче відкриття або винахід полягає у створенні цілковито змінених або оновлених компонентів, що виходять за межі стандартного досвіду дошкільника. Ми з'ясували, що діти старшого дошкільного віку, у яких констатовано високий або середній ступінь наявності творчих здібностей, спроможні генерувати нові ідеї, думки, впровадження нових висловлювань, рухів, виробів, способів дії, прийомів спілкування тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Здійснене нами дослідження констатує підтвердження припущення про керовану інтенсифікацію розвитку творчих здібностей старших дошкільників включенням їх в інноваційні види діяльності: урізноманітнення ігрової діяльності, під час якої діти можуть проявляти фантазію, нестандартність мислення у розв'язанні завдань та у прийнятті рішень, ерудованість, розважливості та стабільності у щоденній роботі, розв'язанні завдань чи вирішенні проблем; впровадження творчих завдань, застосування ігрових технологій для активізації творчих здібностей та творчої інтелектуалізації на заняттях мистецького спрямування (образотворення, моделювання, аплікація, конструювання, ілюстрування, ліплення, театралізація, інсценування, танці тощо); використання творчих завдань для старших дошкільників на різноманітних заняттях: розвитку зв'язного мовлення, з логіко-математичного розвитку, художньої праці та ознайомлення з природним довкіллям; тестове діагностування творчого потенціалу вихованців; ігрове творче доповнення до нетрадиційних форм роботи із дітьми старшого дошкільного віку, зокрема, фантазування, «мозковий штурм», «скринька креативних ідей», «пальчикова гімнастика», інтелектуальний квест, марафон, розминки, інсценізації; ігрова творча активізація з імпровізаційними компонентами під час прогулянок, спостережень на природі, екскурсій; використання творчих завдань, які стимулюють до розвитку нешаблонне мислення; імітаційне, ситуаційне, коопероване, ділове, творче експериментування; застосування в освітньому процесі театралізування, ігрових технологій; дискусійне ведення занять та тренінгів у педагогізації батьківських знань та удосконаленні кваліфікації педагогічного колективу. Потребує

детальнішої розробки пошук шляхів формування творчих здібностей вихованців старшої групи закладу дошкільної освіти у позазаняттєвій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабіч Т. Творчість у навчально-виховній діяльності. *Психолог*. № 3. 2011. С. 20–22.
2. Гальченко В.М. Теоретичні аспекти формування творчих здібностей дошкільників. *Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України* / за ред. С.Д. Максименка. Т. VI. Вип. 3. Київ, 2004. С. 90–97.
3. Гальченко В.М., Санжарова І.О. Сходінки до творчості. Практичний матеріал для вихователів дошкільних закладів. *Дитячий садок. Мистецтво*. № 1. 2010. С. 25–31.
4. Гевко О.І., Мудра М.В. Гуманізація творчого розвитку особистості старшого дошкільника засобами інтегрованих занять. *Гуманізація – найкоротший шлях до особистості* : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної майстерні (Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С. Макаренка, 25 вересня 2020 року) / редактор-упорядник: О.В. Діброва, С.І. Барда. Кременчук : Методичний кабінет, 2020. С. 61–65.
5. Гевко О. Педагогічні умови формування творчих здібностей дітей старшого дошкільного віку. *Молодь і ринок*. 2019. № 12(179). С. 95–100.
6. Гевко О. Формування творчих здібностей у дітей старшого дошкільного віку. *Виховання дітей та молоді: теорія і практика* : збірка наукових праць / за ред. О. Карпенко. Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного університету імені Івана Франка, 2020. С. 38–44.
7. Гірній О.І., Савчин М.М. Творчість як педагогічна проблема: тренінг творчості. *Шлях освіти*, 2011. № 4. С. 5–10.
8. Голук О., Пахальчук О. Методичні аспекти розвитку творчої уяви дітей дошкільного віку. *Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects* : monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2017. С. 223–229.
9. Клименко В. Механізм творчості: Чи можна його розвивати. Київ : Шкільний світ, 2002. 95 с.
10. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні : науково-методичний посібник. / Наук. ред. О.Л. Кононко. Київ : Ред. журн. «Дошкільне виховання», 2003. 243 с.
11. Кононко О. Дитяча креативність крізь призму Базової програми «Я у Світі». *Дошкільне виховання*. 2008. № 7. С. 16–20.
12. Михайлова Л.М., Шульга Л.М. Технологія розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку на заняттях із малювання. *Молодий вчений*. № 10 (50). 2017. С. 483–486.
13. Розвиток креативних здібностей у дітей дошкільного віку / упор. І.В. Молодушкіна. Харків : Основа, 2011. 204 с.
14. Шаргіна Л.І. Технологія розвитку креативності. Київ : Шк. Світ, 2010. 160 с.
15. Hevko O. The creative development of a preschool child's individuality by means of the national fairy tale. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska*.

Sectio J. Paedagogia-Psychologia. Lublin–Polonia, 2015. Vol. XXVIII. No. 2. S. 95–107.

16. Konovalchuk V.I. Philosophyc understanding of the personality's creative potential analysis method. *Znanstvenamisel journal*. No. 3. 2017. The journal is registered and published in Slovenia. P. 93–98.

17. Semenow O. Analiza cech zawodowych pedagoga determinujących twórczy rozwój wychowanka. *Tradycja – terażniejszość – przyszłość edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej* : zb. prac nauk. Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie. Częstochowa, 2016. S. 243–247.

REFERENCES

1. Babich, T. (2011). Tvorchist' u navchal'no-vykhovniy diyal'nosti [Creativity in educational activities]. *Psykholoh*. No. 3. P. 20–22.

2. Hal'chenko, V.M. (2004). Teoretychni aspekty formuvannya tvorchykh zdibnostey doshkil'nykiv [Theoretical aspects of the formation of creative abilities of preschoolers]. *Zbirnyk naukovykh prats' Instytutu psykholohiyi im. H.S. Kostyuka APN Ukrainy / za red. S.D. Maksymenka*. T. VI. Vyp. 3. Kyiv. P. 90–97.

3. Hal'chenko, V.M., Sanzharova, I.O. (2010). Skhodynky do tvorchosti [Steps to creativity]. *Praktychnyy material dlya vykhovateliv doshkil'nykh zakladiv*. *Dytyachyy sadok*. *Mystetstvo*. No. 1. P. 25–31.

4. Hevko, O.I., Mudra, M.V. (2020). Humanizatsiya tvorchoho rozvytku osobystosti starshoho doshkil'nyka zasobamy intehrovanykh zanyat' [Humanization of creative development of the personality of the senior preschooler by means of integrated occupations]. *Humanizatsiya – naykorotshyy shlyakh do osobystosti: materialy II Vseukrayins'koyi naukovy-praktychnoyi maysterni (Kremenchuts'kyy pedahohichnyy koledzh imeni A.S. Makarenka, 25 veresnya 2020 roku) / redaktor-uporyadnyk: O.V. Dibrova, S.I. Barda*. Kremenchuk: *Metodychnyy kabinet*, P. 61–65.

5. Hevko, O. (2019). Pedahohichni umovy formuvannya tvorchykh zdibnostey ditey starshoho doshkil'noho viku [Pedagogical conditions for the formation of creative abilities of older preschool children]. *Molod' i rynek*. No. 12(179). P. 95–100.

6. Hevko, O. (2020). Formation of creative abilities in children of senior preschool age [Formation of creative abilities in children of senior preschool age]. *Education of children and youth: theory and practice: collection of scientific works* / ed. O. Karpenko. Drohobych: Editorial and Publishing Department of Drohobych Ivan Franko State University, P. 38–44.

7. Mountain, O.I, Savchin, M.M. (2011). Creativity as a pedagogical problem: creativity training [Creativity as a pedagogical problem: creativity training]. *The path of education*, No. 4. P. 5–10.

8. Holyuk, O., Pakhal'chuk, O. (2017). *Metodychni aspekty rozvytku tvorchoyi uyavy ditey doshkil'noho viku* [Methodical aspects of development of creative imagination of preschool children]. *Transformations in Contemporary Society: Humanitarian Aspects*: monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. P. 223–229.

9. Klymenko, V. (2002). *Mekhanizm tvorchosti: Chy mozha yoho rozvyvaty* [The mechanism of creativity: Can it be developed]. Kyiv: Shkil'nyy svit. 95 s.

10. Komentar do Bazovoho komponenta doshkil'noyi osvity v Ukraini [Commentary on the Basic Component of Preschool Education in Ukraine]: *Nauk.-metod. posibnyk. / Nauk. red. O.L. Kononko*. Kyiv: Red. zhurn. "Doshkil'ne vykhovannya", 2003. 243 p.

11. Kononko, O. (2008). *Dytyacha kreatyvnist' kriz' pryzmu Bazovoyi prohramy "YA u Sviti"* [Children's creativity through the prism of the Basic Program "I am in the World"]. *Doshkil'ne vykhovannya*. No. 7. P. 16–20.

12. Mykhalova, L.M., Shul'ha, L.M. (2017). *Tekhnolohiya rozvytku tvorchykh zdibnostey ditey doshkil'noho viku na zanyattyakh iz malyuvannya* [Technology of development of creative abilities of preschool children in drawing lessons]. *Molodyy vchenyy*. No. 10 (50). P. 483–486.

13. *Rozvytok kreatyvnykh zdibnostey u ditey doshkil'noho viku* [Development of creative abilities in preschool children] / upor. I.V. Molodushkina. Kharkiv: *Osnova*, 2011. 204 p.

14. Sharhina, L.I. (2010). *Tekhnolohiya rozvytku kreatyvnosti* [Technology of creativity development]. Kyiv: Shk. Svit. 160 p.

15. Hevko, O. (2015). *Tvorchyy rozvytok indyvidual'nosti dytyny doshkil'noho viku za dopomohoyu natsional'noyi kazky* [The creative development of a preschool child's individuality by means of the national fairy tale]. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio J. Pedahohika-psykholohiya*. Lyublin–Polonia. Vyp. XXVIII. No. 2. P. 95–107.

16. Konoval'chuk, V.I. (2017). *Filosofs'ke rozumynnya tvorchoyi osobystosti metod analizu potentsialu* [Philosophyc understanding of the personality's creative potential analysis method]. *zhurnal*. No. 3. *Zhurnal zareyestrovanyy i vydayet'sya v Sloveniyi*. P. 93–98.

17. Semenov, O. (2016). *Analiz profesiynykh yakostey vykhovatelya vyznachaye tvorchist' rozvytok uchnya* [Analysis of the professional qualities of the educator determining the creative development of the pupil]. *Tradysiya – s'ohodennya – maybutnye doshkil'na ta shkil'na osvita*: zb. naukovykh tvir. Akademiya im. Yan Dluhosh v Chenstokhovi. Chenstokhova. P. 243–247.

Стаття надійшла до редакції 05.10.2021.

The article was received 05 October 2021.